Testna statistika za vzorec velikosti n

$$T = X_1 + X_2 + \cdots + X_n$$

Pišemo tudi $k = X_1 + X_2 + \cdots + X_n$

Testiranje $H_0 : p \leqslant p_0$ proti $p > p_0$ značilnosti $\leqslant \alpha$

$$\begin{cases} H_0 \text{ zavrnemo}, & \text{če } T > C, \\ H_0 \text{ ne zavrnemo}, & \text{če } T \leqslant C, \end{cases}$$

kjer je C najmanjše tako (celo) število, za katero je

$$P(B(n, p_0) > C) = 1 - P(B(n, p_0) \leqslant C) \leqslant \alpha.$$

p-vrednost: Če $T = t$, je $p = P(B(n, p_0) \geqslant t) =$

$$= 1 - P(B(n, p_0) \leqslant t) + P(B(n, p_0) = t).$$

Napaka 1. in napaka 2. vrste

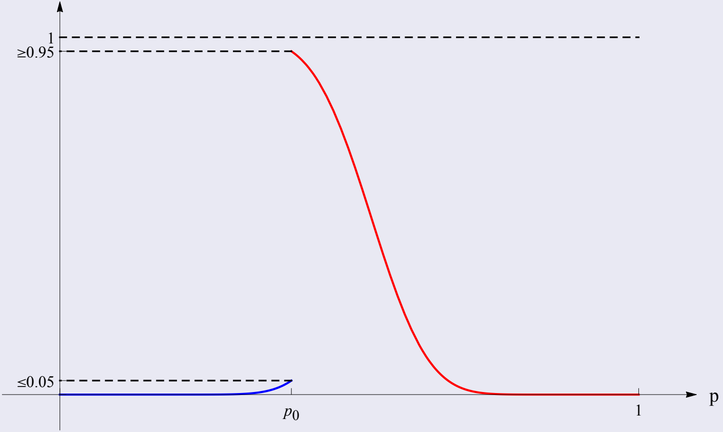

Testna statistika za vzorec velikosti n

$$T = X_1 + X_2 + \cdots + X_n$$

Pišemo tudi $k = X_1 + X_2 + \cdots + X_n$

Testiranje $H_0 : p \geqslant p_0$ proti $p < p_0$ značilnosti $\leqslant \alpha$

$$\begin{cases} H_0 \text{ zavrnemo,} & \text{če } T < C, \\ H_0 \text{ ne zavrnemo,} & \text{če } T \geqslant C, \end{cases}$$

kjer je C največje tako (celo) število, za katero je

$$P(B(n, p_0) < C) = P(B(n, p_0) \leqslant C - 1) \leqslant \alpha.$$

p-vrednost

Če $T = t$, je $p = P(B(n, p_0) \leqslant t)$.

Napaka 1. in napaka 2. vrste

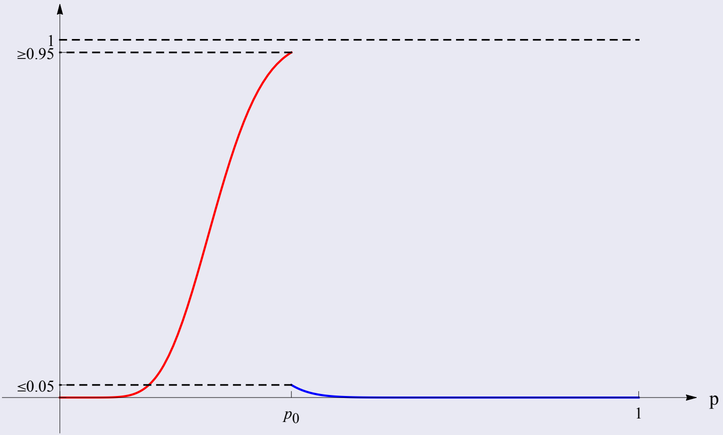

Testna statistika za vzorec velikosti n

$$T = X_1 + X_2 + \cdots + X_n$$

Pišemo tudi $k = X_1 + X_2 + \cdots + X_n$

Testiranje $\mathrm{H}_0 : p = p_0$ proti $p \neq p_0$ značilnosti $\leqslant \alpha$

Privzemimo, da imamo interval zaupanja za p za vzorec velikosti n stopnje zaupanja $\geqslant 1 - \alpha$.

$$\begin{cases} \mathrm{H}_0 \text{ zavrnemo,} & \text{če } p_0 \text{ ne pripada intervalu zaupanja}(T), \\ \mathrm{H}_0 \text{ ne zavrnemo,} & \text{če } p_0 \text{ pripada intervalu zaupanja}(T). \end{cases}$$

Vzamemo lahko Clopper-Pearsonov eksaktni interval:

$$L(t) = \begin{cases} \mathrm{Beta}(t, n-t+1)_{-\alpha/2}, & t \geqslant 1, \\ 0, & t = 0. \end{cases}$$

$$U(t) = \begin{cases} \mathrm{Beta}(t+1, n-t)_{\alpha/2}, & t < n, \\ 1, & t = n. \end{cases}$$

Tu sta $\mathrm{Beta}(a,b)_{\alpha/2}$ oziroma $\mathrm{Beta}(a,b)_{-\alpha/2}$ zgornji oziroma spodnji $\alpha/2$-percentil porazdelitve $\mathrm{Beta}(a,b)$.

Napaka 1. in napaka 2. vrste

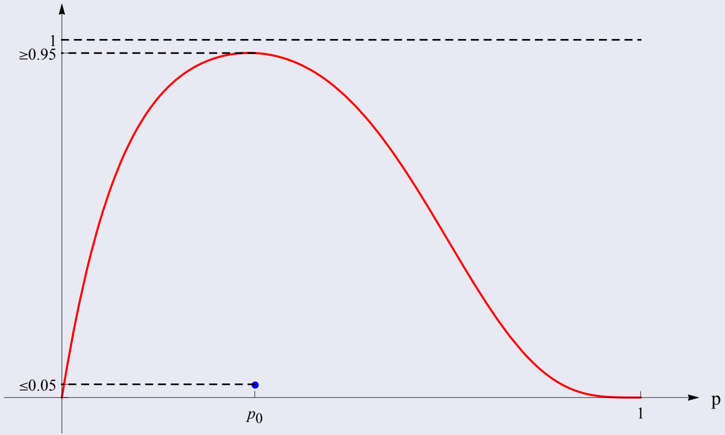

Testna statistika za vzorec velikosti n

$$T = X_1 + X_2 + \cdots + X_n$$

Pišemo tudi $k = X_1 + X_2 + \cdots + X_n$

Testiranje $\mathrm{H}_0 : \lambda \leqslant \lambda_0$ proti $\lambda > \lambda_0$ značilnosti $\leqslant \alpha$

$$\begin{cases} \mathrm{H}_0 \text{ zavrnemo,} & \text{če } T > C, \\ \mathrm{H}_0 \text{ ne zavrnemo,} & \text{če } T \leqslant C, \end{cases}$$

kjer je C najmanjše tako (celo) število, za katero je

$$P(\mathrm{Poisson}(n \cdot \lambda_0) > C) = 1 - P(\mathrm{Poisson}(n \cdot \lambda_0) \leqslant C) \leqslant \alpha.$$

p-vrednost: Če $T = t$, je $p = P(\mathrm{Poisson}(n \cdot \lambda_0) \geqslant t) =$

$$= 1 - P(\mathrm{Poisson}(n \cdot \lambda_0) \leqslant t) + P(\mathrm{Poisson}(n \cdot \lambda_0) = t).$$

Napaka 1. in napaka 2. vrste

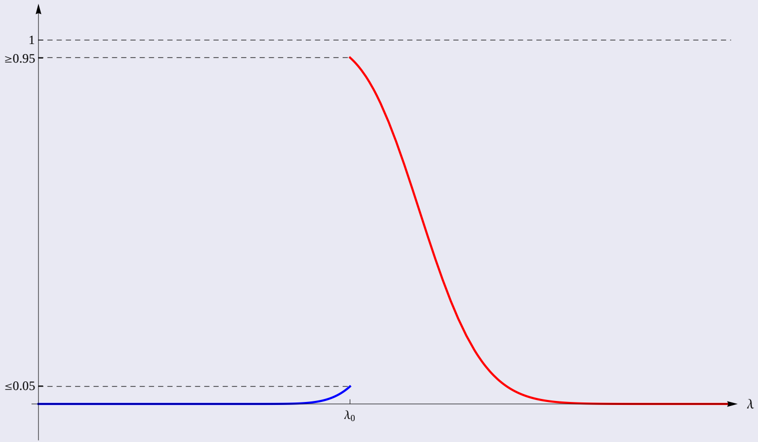

Testna statistika za vzorec velikosti n

$$T = X_1 + X_2 + \cdots + X_n$$

Pišemo tudi $k = X_1 + X_2 + \cdots + X_n$

Testiranje $H_0 : \lambda \geqslant \lambda_0$ proti $\lambda < \lambda_0$ značilnosti $\leqslant \alpha$

$$\begin{cases} H_0 \text{ zavrnemo,} & \text{če } T < C, \\ H_0 \text{ ne zavrnemo,} & \text{če } T \geqslant C, \end{cases}$$

kjer je C največje tako (celo) število, za katero je

$$P(\mathrm{Poisson}(n \cdot \lambda_0) < C) = P(\mathrm{Poisson}(n \cdot \lambda_0) \leqslant C - 1) \leqslant \alpha.$$

p-vrednost

Če $T = t$, je $p = P(\mathrm{Poisson}(n \cdot \lambda_0) \leqslant t)$.

Napaka 1. in napaka 2. vrste

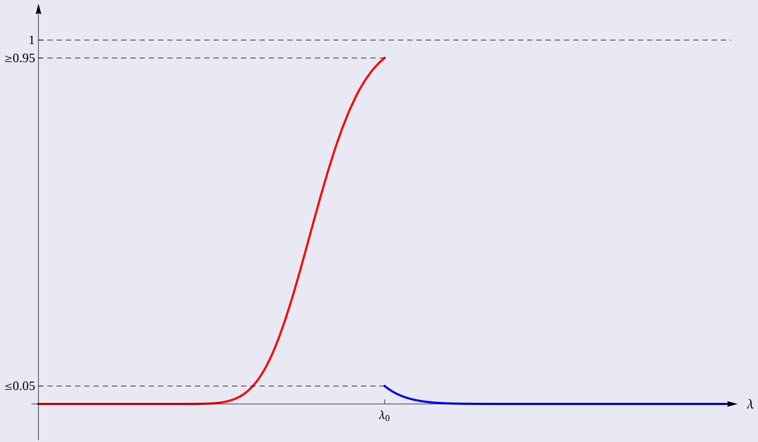

Testna statistika za vzorec velikosti n

$$T = X_1 + X_2 + \cdots + X_n$$

Pišemo tudi $k = X_1 + X_2 + \cdots + X_n$

Testiranje $H_0 : \lambda = \lambda_0$ proti $\lambda \neq \lambda_0$ značilnosti $\leqslant \alpha$

Privzemimo, da imamo interval zaupanja za λ za vzorec velikosti n stopnje zaupanja $\geqslant 1 - \alpha$.

$$\begin{cases} H_0 \text{ zavrnemo,} & \text{če } \lambda_0 \text{ ne pripada intervalu zaupanja}(T), \\ H_0 \text{ ne zavrnemo,} & \text{če } \lambda_0 \text{ pripada intervalu zaupanja}(T). \end{cases}$$

Vzamemo lahko naslednji eksaktni interval:

$$L(t) = \begin{cases} \frac{1}{2n}\chi^2_{2t;-\alpha/2}, & t \geqslant 1, \\ 0, & t = 0. \end{cases}$$

$$U(t) = \frac{1}{2n}\chi^2_{2(t+1);\alpha/2}.$$

Tu sta $\chi^2_{k;\alpha/2}$ oziroma $\chi^2_{k;-\alpha/2}$ zgornji oziroma spodnji $\alpha/2$-percentil hi-kvadrat porazdelitve s k prostostnimi stopnjami.

Testna statistika za vzorec velikosti n

$$\frac{\overline{X}-\mu_0}{\sigma/\sqrt{n}}$$

Testiranje $H_0 : \mu \leqslant \mu_0$ proti $\mu > \mu_0$ pri značilnosti α

$$\begin{cases} H_0 \text{ zavrnemo,} & \text{če } \frac{\overline{X}-\mu_0}{\sigma/\sqrt{n}} > z_\alpha \\ H_0 \text{ ne zavrnemo,} & \text{sicer.} \end{cases}$$

z_α : zgornji α-percentil standardne normalne porazdelitve.

p-vrednost

$$P\left(Z \geqslant \frac{\overline{X}-\mu_0}{\sigma/\sqrt{n}}\right).$$

Testna statistika za vzorec velikosti n

$$\frac{\overline{X}-\mu_0}{S/\sqrt{n}}, \text{ kjer } S = \sqrt{\frac{1}{n-1}\sum_{i=1}^{n}(X_i - \overline{X})^2}.$$

Testiranje $H_0 : \mu \leqslant \mu_0$ proti $\mu > \mu_0$ pri značilnosti α

$$\begin{cases} H_0 \text{ zavrnemo,} & \text{če } \frac{\overline{X}-\mu_0}{S/\sqrt{n}} > t_{n-1;\alpha} \\ H_0 \text{ ne zavrnemo,} & \text{sicer.} \end{cases}$$

$t_{n-1;\alpha}$: zgornji α-percentil t-porazdelitve z $n-1$ pr. stopnjami.

p-vrednost

$$P\left(T_{n-1} \geqslant \frac{\overline{X}-\mu_0}{S/\sqrt{n}}\right).$$

Testna statistika za vzorec velikosti n

$$\frac{\overline{X}-\mu_0}{S/\sqrt{n}}, \text{ kjer } S = \sqrt{\frac{1}{n-1}\sum_{i=1}^{n}(X_i - \overline{X})^2}.$$

Testiranje $\mathrm{H}_0 : \mu \leqslant \mu_0$ proti $\mu > \mu_0$ pri pribl. značilnosti α

$$\begin{cases} \mathrm{H}_0 \text{ zavrnemo,} & \text{če } \frac{\overline{X}-\mu_0}{S/\sqrt{n}} > z_\alpha, \\ \mathrm{H}_0 \text{ ne zavrnemo,} & \text{sicer.} \end{cases}$$

z_α : zgornji α-percentil standardne normalne porazdelitve.

pribl. p-vrednost

$$P\left(Z \geqslant \frac{\overline{X}-\mu_0}{S/\sqrt{n}}\right).$$

Napaka 1. in napaka 2. vrste

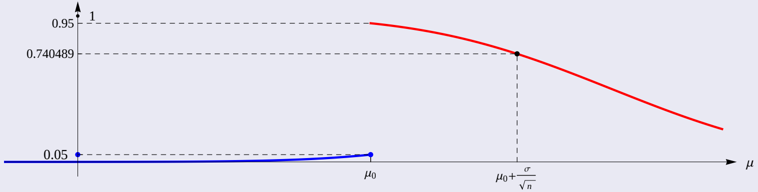

Testna statistika za vzorec velikosti n

$$\frac{\overline{X}-\mu_0}{\sigma/\sqrt{n}}$$

Testiranje $H_0 : \mu \geqslant \mu_0$ proti $\mu < \mu_0$ pri značilnosti α

$$\begin{cases} H_0 \text{ zavrnemo,} & \text{če } \frac{\overline{X}-\mu_0}{\sigma/\sqrt{n}} < -z_\alpha \\ H_0 \text{ ne zavrnemo,} & \text{sicer.} \end{cases}$$

z_α : zgornji α-percentil standardne normalne porazdelitve.

p-vrednost

$$P\left(Z \leqslant \frac{\overline{X}-\mu_0}{\sigma/\sqrt{n}}\right).$$

Testna statistika za vzorec velikosti n

$$\frac{\overline{X}-\mu_0}{S/\sqrt{n}}, \text{ kjer } S = \sqrt{\frac{1}{n-1}\sum_{i=1}^n (X_i - \overline{X})^2}.$$

Testiranje $\mathrm{H}_0 : \mu \geqslant \mu_0$ proti $\mu < \mu_0$ pri značilnosti α

$$\begin{cases} \mathrm{H}_0 \text{ zavrnemo,} & \text{če } \frac{\overline{X}-\mu_0}{S/\sqrt{n}} < -t_{n-1;\alpha}, \\ \mathrm{H}_0 \text{ ne zavrnemo,} & \text{sicer.} \end{cases}$$

$t_{n-1;\alpha}$: zgornji α-percentil t-porazdelitve z $n-1$ pr. stopnjami.

p-vrednost

$$P\left(T_{n-1} \leqslant \frac{\overline{X}-\mu_0}{S/\sqrt{n}}\right).$$

Napaka 1. in napaka 2. vrste

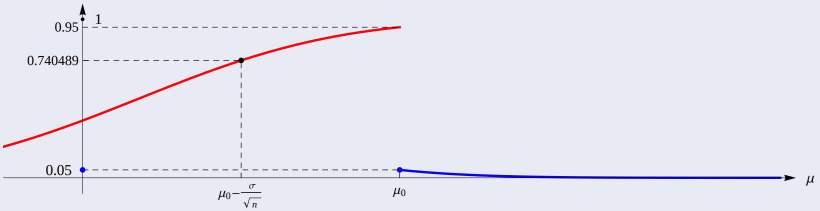

Testna statistika za vzorec velikosti n

$$\frac{\overline{X}-\mu_0}{\sigma/\sqrt{n}}$$

Testiranje $H_0 : \mu = \mu_0$ proti $\mu \neq \mu_0$ pri značilnosti α

$$\begin{cases} H_0 \text{ zavrnemo,} & \text{če } \left|\frac{\overline{X}-\mu_0}{\sigma/\sqrt{n}}\right| > z_{\alpha/2} \\ H_0 \text{ ne zavrnemo,} & \text{sicer.} \end{cases}$$

$z_{\alpha/2}$: zgornji $\alpha/2$-percentil standardne normalne porazdelitve.

pribl. p-vrednost

$$P\left(|Z| \geqslant \left|\frac{\overline{X}-\mu_0}{\sigma/\sqrt{n}}\right|\right) = 2 \cdot P\left(Z \geqslant \left|\frac{\overline{X}-\mu_0}{\sigma/\sqrt{n}}\right|\right).$$

Testiranje matematičnega upanja v normalnih populacijah: odklon nepoznan

3. Dvostranski test ničelne hipoteze $\mathrm{H}_0 : \mu = \mu_0$

Testna statistika za vzorec velikosti n

$$\frac{\overline{X}-\mu_0}{S/\sqrt{n}}, \text{ kjer } S = \sqrt{\frac{1}{n-1}\sum_{i=1}^{n}(X_i - \overline{X})^2}.$$

Testiranje $\mathrm{H}_0 : \mu = \mu_0$ proti $\mu \neq \mu_0$ pri značilnosti α

$$\begin{cases} \mathrm{H}_0 \text{ zavrnemo,} & \text{če } \left|\frac{\overline{X}-\mu_0}{S/\sqrt{n}}\right| > t_{n-1;\alpha/2} \\ \mathrm{H}_0 \text{ ne zavrnemo,} & \text{sicer.} \end{cases}$$

$t_{n-1;\alpha/2}$: zgornji $\alpha/2$-percentil t-porazdelitve z $n-1$ pr. stopnjami.

pribl. p-vrednost

$$P\left(|T_{n-1}| \geqslant \left|\frac{\overline{X}-\mu_0}{S/\sqrt{n}}\right|\right) = 2 \cdot P\left(T_{n-1} \geqslant \left|\frac{\overline{X}-\mu_0}{S/\sqrt{n}}\right|\right).$$

Testna statistika za vzorec velikosti n

$$\frac{\overline{X}-\mu_0}{S/\sqrt{n}}, \text{ kjer } S = \sqrt{\frac{1}{n-1}\sum_{i=1}^{n}(X_i - \overline{X})^2}.$$

Testiranje $\mathrm{H}_0 : \mu = \mu_0$ proti $\mu \neq \mu_0$ pri pribl. značilnosti α

$$\begin{cases} \mathrm{H}_0 \text{ zavrnemo,} & \text{če } \left|\frac{\overline{X}-\mu_0}{S/\sqrt{n}}\right| > z_{\alpha/2}, \\ \mathrm{H}_0 \text{ ne zavrnemo,} & \text{sicer.} \end{cases}$$

$z_{\alpha/2}$: zgornji $\alpha/2$-percentil standardne normalne porazdelitve.

pribl. p-vrednost

$$P\left(|Z| \geqslant \left|\frac{\overline{X}-\mu_0}{S/\sqrt{n}}\right|\right) = 2 \cdot P\left(Z \geqslant \left|\frac{\overline{X}-\mu_0}{S/\sqrt{n}}\right|\right).$$

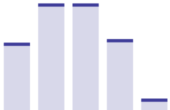

Napaka 1. in napaka 2. vrste

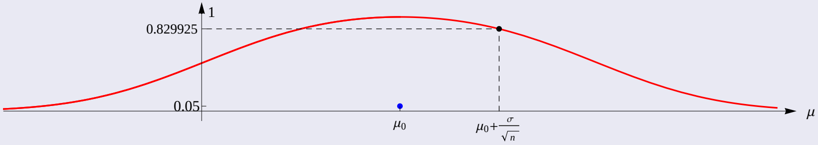

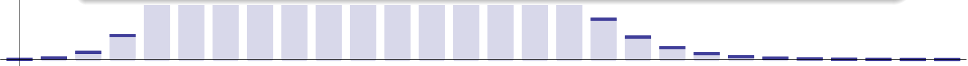

Testna statistika za vzorec velikosti n

$$\frac{\overline{X}-\mu_0}{\sigma/\sqrt{n}}$$

Testiranje $H_0 : |\mu - \mu_0| \geqslant \delta$ proti $|\mu - \mu_0| < \delta$ pri značilnosti α

$$\begin{cases} H_0 \text{ zavrnemo,} & \text{če } \left|\frac{\overline{X}-\mu_0}{\sigma/\sqrt{n}}\right| < \tau, \\ H_0 \text{ ne zavrnemo,} & \text{sicer.} \end{cases}$$

Število τ je določeno z zahtevo $P\left(-\tau + \frac{\delta\sqrt{n}}{\sigma} < Z < \tau + \frac{\delta\sqrt{n}}{\sigma}\right) = \alpha$.

p-vrednost

$$P\left(-\left|\frac{\overline{X}-\mu_0}{\sigma/\sqrt{n}}\right| + \frac{\delta\sqrt{n}}{\sigma} \leqslant Z \leqslant \left|\frac{\overline{X}-\mu_0}{\sigma/\sqrt{n}}\right| + \frac{\delta\sqrt{n}}{\sigma}\right).$$

Napaka 1. in napaka 2. vrste

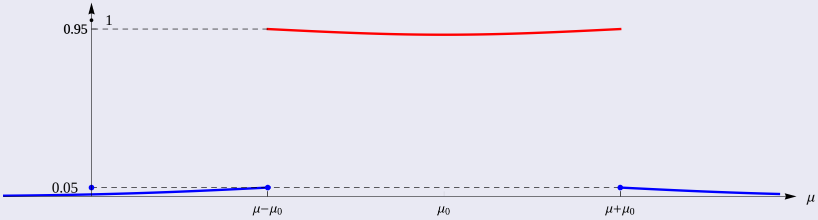

Možne ničelne hipoteze

$\mu_1 - \mu_2 \leqslant D_0$, $\mu_1 - \mu_2 \geqslant D_0$, $\mu_1 - \mu_2 = D_0$.

Testna statistika za neodvisna vzorca velikosti n_1, n_2

$$\frac{\overline{X}_1 - \overline{X}_2 - D_0}{\sqrt{\sigma_1^2/n_1 + \sigma_2^2/n_2}}$$

Porazdelitev testne statistike pri pogoju $\mu_1 - \mu_2 = D_0$

Standardna normalna porazdelitev.

Percentili

Za enostranski test vzamemo zgornji α-percentil, za dvostranski test pa zgornji $\alpha/2$-percentil ustrezne porazdelitve.

Možne ničelne hipoteze

$\mu_1 - \mu_2 \leqslant D_0$, $\mu_1 - \mu_2 \geqslant D_0$, $\mu_1 - \mu_2 = D_0$.

Testna statistika za neodvisna vzorca velikosti n_1, n_2

$$\frac{\overline{X}_1 - \overline{X}_2 - D_0}{\sqrt{S_1^2/n_1 + S_2^2/n_2}}, \text{ kjer } S_j = \sqrt{\frac{1}{n_j - 1} \sum_{i=1}^{n_j} \left((X_j)_i - \overline{X}_j\right)^2}.$$

Približna porazdelitev testne statistike pri pogoju $\mu_1 - \mu_2 = D_0$

Studentova t-porazdelitev, kjer je število prostostnih stopenj spodnji celi del števila: $\dfrac{\left(S_1^2/n_1 + S_2^2/n_2\right)^2}{\frac{1}{n_1-1}\left(S_1^2/n_1\right)^2 + \frac{1}{n_2-1}\left(S_2^2/n_2\right)^2}$.

Percentili

Za enostranski test vzamemo zgornji α-percentil, za dvostranski test pa zgornji $\alpha/2$-percentil ustrezne porazdelitve.

Možne ničelne hipoteze

$\mu_1 - \mu_2 \leqslant D_0$, $\mu_1 - \mu_2 \geqslant D_0$, $\mu_1 - \mu_2 = D_0$.

Testna statistika za neodvisna vzorca velikosti n_1, n_2

$$\frac{\overline{X}_1 - \overline{X}_2 - D_0}{\sqrt{S_1^2/n_1 + S_2^2/n_2}}, \text{ kjer } S_j = \sqrt{\frac{1}{n_j - 1} \sum_{i=1}^{n_j} \left((X_j)_i - \overline{X}_j\right)^2}.$$

Približna porazdelitev testne statistike pri pogoju $\mu_1 - \mu_2 = D_0$

Standardna normalna porazdelitev.

Percentili

Za enostranski test vzamemo zgornji α-percentil, za dvostranski test pa zgornji $\alpha/2$-percentil ustrezne porazdelitve.